

Poemul suferinței și al invierii

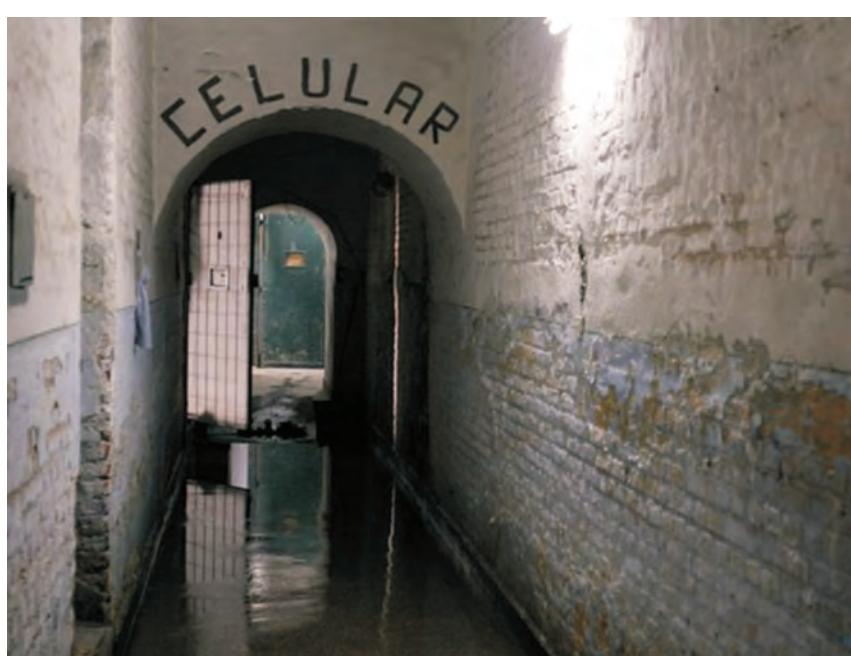
O privire înapoi peste zeci de ani secol al XX-lea dezvăluie ochilor noștri o literatură română de o forță inimagineabilă. Momentul împlinirii idealului Unirii declanșează o frenzie de creație literară neîntâlnită decât la Eminescu până atunci. Generația interbelică însumează atât de multe nume și atât de valo-roase, încât ne întrebăm, retoric, cum au încăput atâtea valori în cei aproximativ 20 de ani de creație liberă, până la venirea comunismului, când au fost întemnițate, mutilate, exterminate? Și nu ne referim, desigur, numai la scriitori, ci la elitele politice, militare, bisericești, economice și culturale ce au populat apoi închisorile comuniste. Căci comunismul a înțeles ca unică modalitate de impunere în cultura română anihilarea valorilor, prin arestarea și exterminarea celor ce le promovaseră, și impunerea non-valorii ca unic reper.

Astfel, pușcările au devenit antecamera mormântului pentru cei care îndrăzniseră să mărturisească valorile spirituale ale neamului românesc. În vremea aceasta, spațiul cultural aşa-zis liber este invadat de literatura proletpacifistă, scrisă la comandă sau doar de dragul promovării rapide pe o scară a falselor valori, pe o scară inversă, aşa cum mărturisește A. Toma în poezia

Adevăr zic vouă din 1944: „Da, asta-i Buna-Veste, noul Crez/ Întru care vă renasc și vă botez/ În numele lui Marx și Lenin și Stalin/ Acum și-n vecii vecilor și pururea. Amin!”. Ceea ce șochează aici este curajul, sinceritatea și mândria cu care autorul demască, fără nicio retinere, statutul de ideologie inversă, de religie nouă, care are drept țel principal „renașterea” omului. Procedeul acesta se va înfățișa în toată grozăvia lui diabolică peste doar câțiva ani, numindu-se reeducare și constând în încercarea de ștergere a identității spirituale a detinuților.

Spațiul carceral, transformat astfel într-o adevărată universitate, găzduiește aproape tot ce a însemnat intelectual sau om de rând cu principii naționale. Aiud, Gherla, Pitești, Sighet, Mislea, Târgu-Ocna, Baia Sprie sunt numai câteva dintre închisorile unde și-au ispășit pedeapsa pentru singura vină de a nu fi abdicat de la credința în Dumnezeu și în destinul neamului românesc. Întemnițații au înnobilat cultura română cu creații de o valoare inestimabilă. Lanțurile, foamea, bezna, umilița și toate cauzele diabolice ale bolșevismului nu au împiedicat actul creației literare. Dimpotrivă. Practic, literatura română s-a mutat în catacombe, a fost îngropată sub pământ, unde a dat roade neașteptate și neprevăzute de puterea bolșevică. În lipsa hârtiei, rămâneau varul, tencuiala de pe pereti, vreo cojitură de săpun ori talpa bocancului. Supusă la tăcere, limba a lăsat locul alfabetului Morse transmis prin țeava caloriferului, fără teama perturbării de zgromotul apei, care nu cunoște vreodată acest drum. Iar actul memorării versurilor astfel transmise devine mijloc și scop de supraviețuire și totodată datorie de onoare, aşa cum mărturisește Constantin Aurel Dragodan în *Cenacul în închisoare*:

„(...) Mai Radule, mai Ștefane,
Nichifore, Stere, Ioane băiete,
ați scris fiecare perete?

Literatura detenției

Tavanul, podeaua, zăbrelele, ușa,
lăcata, zăvorul, cătușa?
Să nu rămână nimica nescris,
niciun ungher, nicio coadă de lingură,
să vorbească temnița singură
cu litere strâmbă și lungi, de proscris.

(...) S-așternem în stihuri răstriștile toate,
neamul să le cunoască și să le-nvețe pe de rost.
Cu toții la un loc vom izbuti, poate,
s-arătăm a mia parte din ce-a fost".

Prin urmare, valoarea literară a acestor creații, de netăgăduit, este dublată de valoarea lor spirituală, de încarcătura sufletească pe care o poartă. Fie că este demascare a chinurilor, noian de amintiri, mărturisire de credință, rugăciune sau disperare, strigăt de durere, testament sau îndemn la luptă, cea mai importantă calitate a poeziei de detenție este aceea a existenței sale. Căci în chip minunat, în bezna adâncă a temnițelor, suferința s-a transformat în rîmă, s-a scris pe file de suflet, cu pana muiată în sânge, și s-a transfuzat pentru totdeauna în adâncul trupurilor înghețate și flămânde, până în cotloanele cele mai ascunse și mai întunecate ale sufletelor deținuților, devenind exercițiu de supraviețuire. În condițiile de teroare impuse de zelul diabolic al anchetatorilor, al gardienilor, la rândul lor victime ale unui sistem străin de orice lege a firii umane, o astfel de mărturisire era asemenei unei guri de oxigen, aducând speranța că se va putea rezista, că nu trebuie capitulat, că și ceilalți rezistă.

Este un *poem al suferinței*, indiscutabil, căci suferința este izvorul sevei acestui tip de creație. Dar este în același timp un *poem al credinței*. „Doamne, fă din suferință/ pod de aur, pod înalt” (Radu Gyr – *Metanie*). Asemenei unui pod înalt se dezvăluie nouă astăzi această creație, pod pe care sufletele schinguiuților au urcat pe trepte desăvârșirii sufletești, ajungând până la sfîrșenie. În beznele temniței, lumină le-au fost lor Credința în Hristos Dumnezeu, Nădejdea în Înviere și Dragostea Maicii Domnului. „Și nu au trebuință de lumina lămpii sau de lumina soarelui, pentru că Domnul Dumnezeu le va fi lor lumina”, spune *Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul*, 22.5.

Suferința lui Hristos au înțeles-o și și-au asumat-o. Pentru ea, asemenei lui Simon Cirineul, au luat Crucea Domnului și au urcat Golgota neamului românesc. În momentele de slăbiciune, însuși Hristos coboară în celulă, pe rogojina cu libărci, aşa cum îl prezintă Radu Gyr, și în gestul salvator al atingerii – „pune-Mi pe râni mâna ta” – preia de data aceasta El crucea deținutului, pe care o înobilează, o sfîrșește, o înrostuiește. Transferul acesta de suferință, de chin, este răsplătit din plin cu aura muceniciei, cu darul prezenței vii, fizice a Mântuitorului în viața deținutului, cu darul vederii minunilor ceas de ceas, clipă de clipă. și mai ales cu marea bucurie a înțelegerei morții ca viață, ca adevărata viață.

Acesta este motivul pentru care poezia religioasă ocupă locul de frunte într-o clasificare tematică a poeziei detenției. Privarea de libertate și supunerea la cazne asemănătoare torturilor pe care le-au îndurat mărturisitorii creștini în vremurile vechi determină o acută nevoie de libertate spirituală, nevoie care se manifestă creator, în ciuda tuturor riscurilor pe care actul creației le presupunea. și nu erau deloc puține, în condițiile în care Radu Gyr, spre exemplu, a fost condamnat la moarte pentru poezia *Ridică-te, Gheorghe! Ridică-te, Ioane!*.

Desigur, poemul suferinței este lung, prelung și împovărat cu patimi multe și potinciri de neputință, cu deznađeđdi, cu răstigniri. Însă a culminat, fără tăgadă, cu învieri. Acesta a fost crezul luptei, reazemul suferinței, nădejdea jertfei:

„(...) Pacea lumii zace pe vârsări de sânge,
și rodește bobul viitoarei uri.
Pacea Ta răsfrânge Raiul în făpturi,
cel înfrânt având-o, el e cel ce-nfrânge.
Pacea lumii zace pe vârsări de sânge”.

(Nichifor Crainic – *Rugă pentru pace*)

Crezul acesta a fost mărturisit ani grei de temniță, iar cei cărora li s-a dat talantul rimei au adus alinare, nădejde, dragoste, dor în sufletele prigoniților. Ne plecăm în fața suferinței lor, dar mai ales ne lăsăm înălțați pe aripile larg deschise ale versurilor din închisoare, către „Cereasca Pace”.

(Continuarea în numărul următor)